Cover Page

INTERNATIONAL JOURNAL OF MULTIDISCIPLINARY EDUCATIONAL RESEARCH
ISSN:2277-7881(Print); IMPACT FACTOR :9.014(2025); IC VALUE:5.16; ISI VALUE:2.286
PEER REVIEWED AND REFEREED INTERNATIONAL JOURNAL
(Fulfilled Suggests Parameters of UGC by IJMER)
Volume:14, Issue:11(7), November, 2025
Scopus Review ID: A2B96D3ACF3FEA2A
Article Received: Reviewed: Accepted
Publisher: Sucharitha Publication, India
Online Copy of Article Publication Available: www.ijmer.in

తెలంగాణ దళితులపై ఆధారపడిన కులాల సంస్కృతి, సాహిత్యం

డా. సుష్మ ధర్మ

తెలంగాణ గిరిజన సంక్షేమ బాలికల డిగ్రీ కళాశాల, జనగాం

వ్యాస సంగ్రహం:

తెలంగాణలోని దళిత ఆశ్రిత కులాల సంస్కృతి మరియు సాహిత్యం ఈ సంక్లిష్టమైన ఉచ్చారణలో ఒక భాగం. ఈ సంఘాలు తమ దృఢత్వం, గుర్తింపు మరియు ప్రతిఘటనకు ప్రతిబింబంగా ఉండే విలక్షణమైన సాహిత్య సంప్రదాయాలు మరియు సాంస్కృతిక కార్యకలాపాలను స్థాపించాయి. వారు తమ స్వంత సంప్రదాయాలు, సమావేశాలు మరియు సామాజిక పరిస్థితులలో ఆశించిన ప్రవర్తనలతో తమ స్వంత సాంస్కృతిక గుర్తింపును కాపాడుకున్నారు. వారు జరుపుకునే అనేక పండుగలు ఉన్నాయి. వాటిలో కొన్ని హిందూ సమాజానికి సాధారణమైనవి మరియు మరికొన్ని వారి సమూహాలకు ప్రత్యేకమైనవి.

తమ సాంస్కృతిక గుర్తింపును కాపాడుకోవడానికి మరియు వ్యక్తీకరించడానికి ఉపయోగించే సాధనాల్లో డప్పు ఒకటి. వారు సంగీతం, నృత్యం మరియు కథ చెప్పడం వంటి జానపద కళల యొక్క సుదీర్ఘమైన మరియు ప్రసిద్ధ వారసత్వాన్ని కలిగి ఉన్నారు. సమకాలీన దళిత సాహిత్యం యొక్క వ్రాతపూర్వక రచనలు కూడా కులాల అణచివేత, సామాజిక న్యాయం మరియు గుర్తింపు మరియు గౌరవం కోసం అన్వేషణ వంటి అంశాలను తరచుగా ప్రస్తావిస్తూ తమను తాము వ్యక్తీకరించడానికి ఒక మార్గాన్ని కనుగొన్నాయి. ఈ సాహిత్య రచనలు భారతీయ సంస్కృతి గురించి మరింత సమగ్రమైన దృక్పథానికి దోహదం చేస్తాయి, ఇది దానిలో తరచుగా అణచివేయబడే వివిధ స్వరాలను పరిగణనలోకి తీసుకుంటుంది.

కీలక పదాలు:

మాదిగ, మాల, **గిరిజ, బి. రామప్ప, అంగండీ జంగయ్య,** కూలీ, మృత శరీరాల దహనం, డప్పు (పెర్కషన్ వాయిద్యం), డంపి, చనుబు, పల్మ్మెరి, మచ్చు పంచాయతీ, గోరింటా.

పరిచయం:

తెలంగాణలో దళితులపై ఆధారపడిన కులాల సంస్కృతి మరియు సాహిత్యం చారిత్రకంగా అట్టడుగున ఉన్న అనుభవాలు, పోరాటాలు మరియు వ్యక్తీకరణల యొక్క గొప్ప మరియు సంక్లిష్టమైన చిత్రణను సూచిస్తాయి. కానీ ఇప్పుడు గుర్తింపు మరియు ప్రాముఖ్యతను పొందుతున్నాయి. సాంఘిక బహిష్కరణ మరియు వివక్షకు గురైన ఈ సంఘాలు తమ స్థైర్యాన్ని, గుర్తింపును మరియు ప్రతిఘటనను ప్రతిబింబించే ప్రత్యేకమైన సాంస్కృతిక పద్ధతులు మరియు సాహిత్య సంప్రదాయాలను అభివృద్ధి చేసుకున్నాయి.

Cover Page

INTERNATIONAL JOURNAL OF MULTIDISCIPLINARY EDUCATIONAL RESEARCH
ISSN:2277-7881(Print); IMPACT FACTOR :9.014(2025); IC VALUE:5.16; ISI VALUE:2.286
PEER REVIEWED AND REFEREED INTERNATIONAL JOURNAL
(Fulfilled Suggests Parameters of UGC by IJMER)
Volume:14, Issue:11(7), November, 2025
Scopus Review ID: A2B96D3ACF3FEA2A
Article Received: Reviewed: Accepted
Publisher: Sucharitha Publication, India
Online Copy of Article Publication Available: www.ijmer.in

సాంస్కృతిక అంశాలు:

సామాజిక నిర్మాణం:

భారతదేశంలోని ఇతర ప్రాంతాల మాదిరిగానే తెలంగాణలోని దళిత సంఘాలు కుల సోపానక్రమంలో అట్టడుగున ఉన్నాయి. సాంప్రదాయకంగా వారు నీచంగా లేదా కలుషితంగా భావించే వృత్తులలో నిమగ్నమై ఉన్నారు. అయినప్పటికీ వారు తమ స్వంత ఆచారాలు మరియు సామాజిక నిబంధనలతో ప్రత్యేకమైన సాంస్కృతిక గుర్తింపును కొనసాగించారు.

దళిత సంస్కృతి:

దళిత సంస్కృతి అనేది అనేక దృక్పథాలు మరియు విలువలను ప్రతిబింబిస్తుంది. ఇది శ్రామిక కృషి, సాంఘిక న్యాయం, సమానత్వం, ఆత్మ గౌరవం మరియు వారసత్వం వంటివి ప్రధాన అంశాలు. తెలంగాణలో దళితులు ఎక్కువగా వ్యవసాయ పని, కూలీ, మృత శరీరాల దహనం, గోరింటాపనులు వంటి కఠినమైన పనులలో కష్టపడి జీవిస్తారు. ఈ కులాల సంస్కృతిలో సామాజిక అశ్పృశ్యత మరియు వివక్షతను ఎదుర్కొంటూ వారు మానవ హక్కుల పరిరక్షణకు అన్యాయంపై పోరాటానికి సంబంధించిన అనేక మూలాలను కలిగి ఉన్నారు.

పండుగలు మరియు ఆచారాలు:

తెలంగాణలోని దళిత సంఘాలు వివిధ రకాల పండుగలను, వాటిలో కొన్ని విస్తృత హిందూ సమాజంతోపాటు జరుపుకుంటారు. మరికొన్ని వారి వర్గాలకు ప్రత్యేకమైనవి. ఈ పండుగలు తరచుగా మాదిగ (తోలు కార్మికులు) లేదా మాల (వ్యవసాయ కార్మికులు) వంటి వారి వృత్తులతో ముడిపడి ఉన్న ఆచారాలను కలిగి ఉంటాయి.

జానపద కళలు మరియు సంగీతం:

దళిత సంఘాలు సంగీతం, నృత్యం మరియు కథ చెప్పడంతో సహా జానపద కళల యొక్క గొప్ప సంప్రదాయాన్ని కలిగి ఉన్నాయి. డప్పు (పెర్కషన్ వాయిద్యం) వంటి వాయిద్యాలు వారి సంగీతంలో ప్రధాన పాత్ర పోషిస్తాయి. ఇది తరచుగా సమాజ సమావేశాలు మరియు ఆచారాలలో ఉపయోగించబడుతుంది. ఈ కళారూపాలు వారి సాంస్కృతిక గుర్తింపు మరియు సామాజిక ఆందోళనలను సంరక్షించడానికి మరియు వ్యక్తీకరించడానికి ఒక సాధనంగా ఉన్నాయి.

1. దళితులపై ఆధారపడిన కులాలు:

తెలంగాణలో దళిత ఆధారిత కులాలు అనేవి అనేక సామాజిక, ఆర్థిక, సాంస్కృతిక కారణాల వల్ల అణగారిన, వెనుకబడిన వర్గాలకు చెందినవిగా గుర్తించబడ్డాయి. ఈ కులా మత, వృత్తి, సామాజిక స్థాయి ఆధారంగా విభజన జరిగింది. తెలంగాణలో ముఖ్యంగా దళిత ఆధారిత కులాలు వివిధ వృత్తులను నిర్వహించడం ద్వారా జీవనాన్ని కొనసాగిస్తున్నారు.

INTERNATIONAL JOURNAL OF MULTIDISCIPLINARY EDUCATIONAL RESEARCH
ISSN:2277-7881(Print); IMPACT FACTOR :9.014(2025); IC VALUE:5.16; ISI VALUE:2.286
PEER REVIEWED AND REFEREED INTERNATIONAL JOURNAL
(Fulfilled Suggests Parameters of UGC by IJMER)
Volume:14, Issue:11(7), November, 2025
Scopus Review ID: A2B96D3ACF3FEA2A
Article Received: Reviewed: Accepted
Publisher: Sucharitha Publication, India
Online Copy of Article Publication Available: www.ijmer.in

- తెలంగాణ సమాజంలో అనేక కులాలు దళితుల శ్రమ మరియు సేవలపై ఆధారపడి జీవించాయి. వ్యవసాయ పనులు, తోలు శుద్ధి, చెప్పులు కుట్టడం, ఇతర చేతివృత్తులు వంటి పనులను దళితులు చేసేవారు. ఈ పనుల ద్వారా ఇతర కులాల వారు లబ్ధి పొందేవారు.

- కొన్ని సందర్భాల్లో దళితులు కొన్ని ప్రత్యేకమైన సాంస్కృతిక మరియు మతపరమైన బాధ్యతలను కూడా నిర్వర్తించేవారు. దీని ద్వారా ఇతర కులాలకు సేవలు అందించేవారు. ఉదాహరణకు కొన్ని గ్రామ దేవతల పూజారులుగా లేదా ప్రత్యేకమైన ఆచారాలలో పాల్గొనేవారుగా ఉన్నారు.
- ఈ ఆధారపడటం కేవలం ఆర్థికపరమైనది మాత్రమే కాకుండా సాంఘిక మరియు సాంస్కృతికమైనది కూడా. కొన్ని కులాలు తమ ఆచారాలు మరియు సంప్రదాయాల నిర్వహణలో దళితుల సహాయం తీసుకునేవి.

2. కులాల సంస్కృతిపై ప్రభావం:

- దళితులు నిర్వర్తించిన పనులు మరియు వారి జీవన విధానం ఇతర కులాల సంస్కృతిపై కూడా ప్రభావం చూపింది. ఉదాహరణకు వ్యవసాయ సంబంధిత ఆచారాలు మరియు పాటలలో దళితుల శ్రమ మరియు అనుభవం ప్రతిబింబిస్తుంది.
- దళితుల కళలు మరియు ప్రదర్శనలు (జానపద నృత్యాలు, పాటలు, కథలు) కొన్నిసార్లు ఇతర కులాల వారిచే ఆదరించబడేవి మరియు వారి సంస్కృతిలో భాగమయ్యేవి. అయితే ఈ ఆదరణ తరచుగా వారిని అణచివేసే సామాజిక స్థితిని మార్చలేదు.
- దళితుల భాష మరియు పలుకుబడి కొన్ని ప్రాంతీయ మాండలికాలపై ప్రభావం చూపించాయి.

3. సాహిత్యంపై ప్రభావం:

- దళితుల అనుభవాలు మరియు వారిపై జరిగిన వివక్ష ప్రధాన స్రవంతి సాహిత్యంలో తక్కువగా ప్రాతినిధ్యం వహించాయి. అయితే 20వ శతాబ్దం చివరలో మరియు 21వ శతాబ్దంలో దళిత సాహిత్యం ఒక ప్రత్యేకమైన మరియు శక్తివంతమైన ప్రక్రియగా ఆవిర్భవించింది.
- ఈ సాహిత్యం దళితులు ఎదుర్కొన్న కుల వివక్ష, అంటరానితనం, సామాజిక బహిష్కరణ మరియు ఆర్థిక దోపిడీ వంటి అంశాలను నేరుగా మరియు నిర్భయంగా వ్యక్తం చేస్తుంది.
- దళిత రచయితలు తమ స్వంత అనుభవాలను, తమ సంఘం యొక్క బాధలను మరియు పోరాటాలను చిత్రీకరించడం ద్వారా ప్రధాన స్రవంతి సాహిత్యం యొక్క పరిధిని విస్తరించారు మరియు సామాజిక స్పృహను పెంచారు.
- కొంతమంది దళిత రచయితలు ఇతర కులాల వారిపై తమకున్న ఆధారపడటాన్ని, దాని యొక్క సంక్లిష్టతలను మరియు దాని ద్వారా కలిగిన అవమానాలను కూడా తమ రచనల్లో చర్చించారు.
- దళిత సాహిత్యం కేవలం బాధను వ్యక్తం చేయడమే కాకుండా, ఆత్మగౌరవాన్ని, ప్రతిఘటనను మరియు సమానత్వం కోసం ఆకాంక్షను కూడా వ్యక్తం చేస్తుంది. ఇది ఒక సామాజిక ఉద్యమంగా కూడా పనిచేస్తుంది.

Cover Page

INTERNATIONAL JOURNAL OF MULTIDISCIPLINARY EDUCATIONAL RESEARCH
ISSN:2277-7881(Print); IMPACT FACTOR :9.014(2025); IC VALUE:5.16; ISI VALUE:2.286
PEER REVIEWED AND REFEREED INTERNATIONAL JOURNAL
(Fulfilled Suggests Parameters of UGC by IJMER)
Volume:14, Issue:11(7), November, 2025
Scopus Review ID: A2B96D3ACF3FEA2A
Article Received: Reviewed: Accepted
Publisher: Sucharitha Publication, India
Online Copy of Article Publication Available: www.ijmer.in

4. ఆధునిక పరిస్థితులు:

- ఆధునిక కాలంలో విద్య, ఉద్యోగం మరియు చట్టపరమైన రక్షణల ద్వారా దళితులపై ఇతర కులాల ఆర్థికపరమైన ఆధారపడటం కొంతవరకు తగ్గింది. అయినప్పటికీ సాంఘిక వివక్ష కొన్ని సాంస్కృతిక ఆచారాలవారిపై ఆధారపడటం ఇప్పటికీ కొనసాగుతోంది.
- దళిత సాహిత్యం నేడు మరింత బలమైన మరియు వైవిధ్యమైన గొంతుకగా వినిపిస్తోంది. ఇది కేవలం తెలంగాణలోనే కాకుండా దేశవ్యాప్తంగా ఉన్న దళితుల అనుభవాలను మరియు ఆకాంక్షలను ప్రతిబింబిస్తోంది.

ప్రధాన దళిత ఆధారిత కులాలు:

బబ్బొ (బబ్బుకు), బంగాళా, చెరువు ముద్దర్, డంపి, గద్దె బస్తి, ఎస్సీ వర్గాలు, చనుబు, బోనాల, లంబాడి, బలిజ, కొరెరు, పల్మూరి, మచ్చు పంచాయతీ మొదలగునవి. ఈ కులాలు సామాజికంగా పీడితులైన వర్గాలకు చెందుతాయి. ఎస్సీ (Scheduled Castes)లోని ఇతర కులాలలో ఇంకా విభజన జరిగింది.

తెలంగాణలో దళిత ఆధారిత కులాల సంస్కృతి మరియు సాహిత్యం:

తెలంగాణ రాష్ట్రంలో దళిత ఆధారిత కులాల సంస్కృతి మరియు సాహిత్యం ఒక ముఖ్యమైన భాగాన్ని సూచిస్తాయి. దళితులు అనగా ఆర్థికంగా, సామాజికంగా వెనుకబడిన వర్గాల వారై ప్రాచీన కాలం నుండి అనేక అడ్డంకులను ఎదుర్కొన్నారు. ఈ కులాలు అనేక తరాలుగా తారుమారు అవుతూ భద్రత లేకుండా జీవిస్తూ వారి మనోభావాలు, భావోద్వేగాలు, చైతన్యం, ఆత్మవిశ్వాసం మరియు అంగీకారం ప్రత్యేక సాహిత్య రూపాలను కూడా అభివృద్ధి చేశాయి.

తెలంగాణలోని దళిత సాహిత్యం మౌఖిక సంప్రదాయాలలో మూలాలను కలిగి ఉంది. జానపద పాటలు, కథలు మరియు సామెతలు తరతరాలుగా అందించబడుతున్నాయి. ఇవి తరచుగా సమాజంలోని సామాజిక వాస్తవాలు మరియు ఆకాంక్షలను ప్రతిబింబిస్తాయి. ఈ మౌఖిక రూపాలు దళిత సంఘాల చరిత్ర మరియు సామూహిక స్మృతిని పరిరక్షించడంలో కీలక పాత్ర పోషించాయి.

ఆధునిక దళిత సాహిత్యం:

అక్షరాస్యత మరియు ముద్రణ సంస్కృతి రావడంతో దళిత స్వరాలు వ్రాత రూపంలో కూడా వ్యక్తీకరించడం ప్రారంభించాయి. ఇటీవలి దశాబ్దాలలో, సామాజిక విమర్శ మరియు సాధికారత కోసం సాహిత్యాన్ని ఒక సాధనంగా ఉపయోగించే దళిత రచయితలు గణనీయంగా ఆవిర్భవించారు. వారి రచనలు తరచుగా కుల అణచివేత, సామాజిక న్యాయం, గుర్తింపు మరియు గౌరవం కోసం తపన వంటి అంశాలతో వ్యవహరిస్తాయి.

తెలంగాణ దళిత సాహిత్యం అనేది ఎన్నోకష్టాలు, ఆశలు, స్వప్నాలు, ఆవేదన, నిరాశ, సామాజిక పరిమితులు, ప్రతీకారం మరియు సాంఘిక న్యాయం అనేవి ప్రధానంగా కనిపిస్తుంది. ఈ సాహిత్యం వారి

Cover Page

INTERNATIONAL JOURNAL OF MULTIDISCIPLINARY EDUCATIONAL RESEARCH
ISSN:2277-7881(Print); IMPACT FACTOR :9.014(2025); IC VALUE:5.16; ISI VALUE:2.286
PEER REVIEWED AND REFEREED INTERNATIONAL JOURNAL
(Fulfilled Suggests Parameters of UGC by IJMER)
Volume:14, Issue:11(7), November, 2025
Scopus Review ID: A2B96D3ACF3FEA2A
Article Received: Reviewed: Accepted
Publisher: Sucharitha Publication, India
Online Copy of Article Publication Available: www.ijmer.in

ఆత్మ గౌరవాన్ని, అభ్యుదయాన్ని మరియు సామాజిక సమానత్వానికి నిస్సందేహంగా ప్రధాన వేదికగా మారింది.

బాషా, దృష్టికోణం:

దళిత సాహిత్యం ఎక్కువగా తమ స్వీయ అనుభవాల నుంచి ఉద్భవిస్తుంది. తెలుగు భాషలో దళిత రచనలకు విభిన్న శైలులు ఉన్నాయి. ఈ రచనలు సామాజిక భేదభావాన్ని, మానవీయ హక్కుల ఉల్లంఘనలను, సమానత్వం కోసం జరిగిన పోరాటాలను బలంగా వ్యక్తపరుస్తాయి. వారు సాహిత్యం ద్వారా వర్గవివక్ష, మానవతా విలువలను ప్రేరేపించే ప్రయత్నం చేశారు.

దళిత రచయితలు మరియు కవితలు:

తెలంగాణ దళిత సాహిత్యంలో కొందరు రచయితలు తమ కవితలు, కథలు, కవిత్వం ద్వారా ఆత్మ గౌరవాన్ని, ఉద్యమాలను, న్యాయాన్ని ఉద్ధరించారు.

గిరిజ, బి. రామప్ప, అంగండీ జంగయ్య: వీరంతా తమ రచనల ద్వారా దళిత సామాజిక పీడన, అశ్లీలత మరియు దుస్థితిని ప్రచారం చేసిన ప్రముఖ రచయితలు.

చిలకమర్రి లక్ష్మీ: ఆమె కవిత్వంలో మహిళా సాక్షాత్తు, దళిత మహిళల నైతిక పునరుద్ధరణను ప్రధానంగా చూపించారు.

సింగమణి (పవన్ సింగ్): దళిత ఉద్యమాన్ని తన రచనల్లో ఎంతో సజీవంగా ప్రతిబింబించారు.

కవిత్వం, కథలు, నాటకాలు:

తెలంగాణలో దళిత సాహిత్యం అనేది కేవలం ప్రాక్టికల్ జీవన కథనాలను మాత్రమే కాక, సామాజిక శోధన మరియు సామాజిక న్యాయంపై దృష్టిపెట్టిన రచనలతో కూడి ఉంది. వారి రచనలు కేవలం వ్యక్తిగత అనుభవాలను కాకుండా వర్గ విభజన, వ్యవస్థీకృత వివక్ష, వారి ఆత్మగౌరవం కోసం చేసే పోరాటాలను సమాజం ముందుకు తీసుకువచ్చింది.

శైలి:

తెలంగాణా నుండి దళిత సాహిత్యం దాని కచ్చితమైన వాస్తవికత, భావోద్వేగ తీవ్రత మరియు అట్టడుగు వర్గాలకు చెందిన వారి జీవిత అనుభవాలపై దృష్టి కేంద్రీకరించడం ద్వారా వర్గీకరించబడుతుంది. ప్రాంతీయ మాండలికాలు, జానపద యాసలు మరియు సూటిగా, అలంకరించబడని శైలి ఈ సాహిత్యం యొక్క సాధారణ లక్షణం.

Cover Page

INTERNATIONAL JOURNAL OF MULTIDISCIPLINARY EDUCATIONAL RESEARCH
ISSN:2277-7881(Print); IMPACT FACTOR :9.014(2025); IC VALUE:5.16; ISI VALUE:2.286
PEER REVIEWED AND REFEREED INTERNATIONAL JOURNAL
(Fulfilled Suggests Parameters of UGC by IJMER)
Volume:14, Issue:11(7), November, 2025
Scopus Review ID: A2B96D3ACF3FEA2A
Article Received: Reviewed: Accepted
Publisher: Sucharitha Publication, India
Online Copy of Article Publication Available: www.ijmer.in

సమకాలీన ఔచిత్యం:

తెలంగాణలో దళిత ఆశ్రిత కులాల సంస్కృతి మరియు సాహిత్యం కేవలం విద్యాపరమైన ఆసక్తి మాత్రమే కాదు; ఈ ప్రాంతంలో సామాజిక న్యాయం మరియు సమానత్వం కోసం జరుగుతున్న పోరాటాలను అర్థం చేసుకోవడానికి అవి చాలా ముఖ్యమైనవి. ఈ సంఘాల నుండి వెలువడుతున్న స్వరాలు యథాతథ స్థితిని సవాలు చేస్తూ, మార్పు కోసం ఉద్యమాలను ప్రేరేపించాయి. ఈ సాహిత్యాలు మరింత గుర్తింపు పొందడంతో, అవి భారతీయ సంస్కృతిని విస్తృతంగా అర్థం చేసుకోవడానికి కూడా దోహదం చేస్తాయి, ఇది విభిన్నమైన మరియు తరచుగా నిశ్శబ్దం చేయబడిన స్వరాలను కలుపుతుంది.

దళిత ఉద్యమం:

తెలంగాణలో దళిత ఉద్యమం కూడా ఒక అనివార్య భాగం. ఇది సమాజంలో అసమానతలు, న్యాయభంగాలు, పౌర హక్కుల ఉల్లంఘనలపై ప్రతిఘటనకు ప్రతిబింబంగా ఉంది. ఈ ఉద్యమం సమాజంలో మౌలిక మార్పులు చేయడంలో మరియు దళిత వర్గానికి ఆత్మగౌరవం, సమాన హక్కులు, శ్రేయస్సు అందించే లక్ష్యంతో పనిచేస్తుంది.

సామాజిక చైతన్యం:

తెలంగాణలో దళిత కులాల వారు గోచరించబడుతున్న అసమానతలు మరియు వివక్షతను సవాలు చేస్తూ సమాజంలో చైతన్యాన్ని పెంచారు. వారి సాహిత్యం, కళలు, సంగీతం మరియు నాటకాలు సామాజిక మార్పుల కోసం అవగాహన కల్పించడంలో ప్రధాన పాత్ర పోషించాయి.

ఉపసంహారం:

తెలంగాణ దళిత సంస్కృతి మరియు సాహిత్యం ఒక ప్రత్యేక స్థానం కలిగి ఉంటాయి. ఇవి తమ మనోభావాలను, సామాజిక కష్టాలను, ఆవేదనను వ్యక్తం చేస్తాయి. వారు సృష్టించిన సాహిత్యం, రచనలలో సామాజిక సమానత్వానికి, మానవ హక్కుల రక్షణకు, న్యాయస్థాపనకు సంబంధించిన అంశాలను ముఖ్యంగా చెబుతుంది. దళిత కులాల కోసం జరిగిన ఉద్యమాలు తెలంగాణ ప్రాంతంలో సంస్కృతీ మార్పులకు దారితీసిన చరిత్రను ప్రతిబింబిస్తాయి. మొత్తంమీద తెలంగాణ దళితులపై ఆధారపడిన కులాల సంస్కృతి మరియు సాహిత్యం అనేది చారిత్రికంగా కొనసాగిన సంక్లిష్టమైన సంబంధాల యొక్క ప్రతిబింబం. దళిత సాహిత్యం ఈ సంబంధాల యొక్క చీకటి కోణాలను వెలుగులోకి తెస్తూ, సమానత్వం మరియు సామాజిక న్యాయం కోసం పోరాడుతోంది.

ఆధార గ్రంథాలు:

1. భాస్కర్ ఎస్, గ్రామీణ సమాజ శాస్త్రం, తెలుగు అకాడమీ, హైదరాబాద్ 1990.

2. దోణప్ప తూమాటి, జానపద కళా సంపద, నిర్మల ప్రచురణలు, విశాఖపట్నం, 1993.

3. గంగాధరం నేదునూరి, ఆటలు-పాటలు ప్రాచీన గ్రంథావళి, సరస్వతీ అధికారాలు,

INTERNATIONAL JOURNAL OF MULTIDISCIPLINARY EDUCATIONAL RESEARCH
ISSN:2277-7881(Print); IMPACT FACTOR :9.014(2025); IC VALUE:5.16; ISI VALUE:2.286
PEER REVIEWED AND REFEREED INTERNATIONAL JOURNAL
(Fulfilled Suggests Parameters of UGC by IJMER)
Volume:14, Issue:11(7), November, 2025
Scopus Review ID: A2B96D3ACF3FEA2A
Article Received: Reviewed: Accepted
Publisher: Sucharitha Publication, India
Online Copy of Article Publication Available: www.ijmer.in

రాజమండ్రి, 1965.

4. గంగాధరం నేదునూరి, జానపద విజ్ఞాన వ్యాసాలు, తెలుగు విశ్వవిద్యాలయం, హైదరాబాద్, 2003.

5. కృష్ణా రెడ్డి చిగిచర్ల, జానపద నృత్యకళ, జానపద యువ కళాకారుల సంఘం, అనంతపురం, 1986.

6. కృష్ణకుమారి నాయని, జానపద విజ్ఞానం, కళాస్రవంతి, హైదరాబాద్, 2001.

7. కృష్ణకుమారి నాయని, తెలుగు జానపద విజ్ఞానం సమాజం సంస్కృతి సాహిత్యం, తెలుగు విశ్వవిద్యాలయం, హైదరాబాద్, 2000.

8. మోహన్ జీఎస్, జానపదుల నమ్మకాలు, శ్రీనివాస పబ్లికేషన్స్, మలయనూరు, 1983.

9. నాగేశ్వర శాస్త్రి ద్వాదశి, తెలుగు సాహిత్య చరిత్ర, విశాలాంధ్ర పబ్లిషింగ్ హౌస్, హైదరాబాద్, 2001.

10. పద్మారావు కత్తి, కులం-ప్రత్యమ్నాయ సంస్కృతి, లోకయాత ప్రచురణలు, పొన్నూరు, 1994.